

Vaikuttavuuden vuosikymmen – Syyt ja seuraukset

**Petra Kokko
erityisasiantuntija**

14.3.2023

Tässä esityksessä

- Miksi Suomi hyvinvointivaltiona pyrkii edistämään vaikuttavuusperustaisuutta sosiaali- ja terveydenhuollossa?
- Miten vaikuttavuusperustaisuuteen tähtäävä työ ilmenee sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmässä?

**Miksi Suomi hyvinvointivaltiona
pyrkii edistämään
vaikuttavuusperustaisuutta
sosiaali- ja terveydenhuollossa?**

Vaikuttavuus käsitteenä

Monitulkintaisuus: Hoitointerventioiden vaikuttavuuden tai vaikutuksien arviointina potilaan tai ammattilaisen tulkitsemana tai vaikuttavuutena yhteiskunnallisten arvojen näkökulmasta.

Yhteiskunnan näkökulmasta vaikuttavuuden arviointi jakautuu useiksi mitattavaksi ulottuvuuksiksi, joita ovat esimerkiksi palvelujen saatavuus, hoitokokemus tai kustannukset.

Moninaiset määritelmät:

- VM:n (1988) tuloksellisuuskehikossa vaikuttavuus määriteltiin kuvaavan tuotosten vaikutuksia (Meklin 2009),
- kolmen E:n mallissa vaikuttavuus kuvaa panosten ja aikaansaatuisten vaikutusten suhdetta (Vakkuri 2009),
- lääketieteessä hoidon tai toimenpiteen tehoa todellisessa tilanteessa (Saano ja Kivelä 2016) ja
- terveystaloustieteessä potilaalle relevantteja muutoksia terveydentilassa, toimintakyvyssä ja elämänlaadussa (Sintonen ja Pekurinen 2006) sekä
- Arkivaikuttavuus on vaikuttavuutta terveydenhuollon arjessa (Malmivaara, 2012)

Yksi tapa määritellä vaikuttavuuden ja vaikuttavuusperustaisen ohjauksen käsitteet

Vaikuttavuus

- **Tarkoitetaan** aikaansaattua myönteistä vaikutusta (muutosta) asiakkaiden/potilaiden terveyteen, toimintakykyyn, hyvinvointiin
- Myönteisiä vaikutuksia tavoitellaan **niin yksilö- kuin väestötasolla...**
- ...käytettävissä olevilla resursseilla → **kustannusvaikuttavuus**, eli vaikutuksien suhde niiden aikaansaamisen kustannuksiin

Vaikuttavuusperustainen ohjaus

- **Vaikuttavuusperustaisella ohjauksella tarkoitetaan** sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausta, joka **keskeisesti tavoittelee parempaa palvelujen kustannusvaikuttavuutta**, eli parempaa väestön terveyttä, toimintakykyä ja hyvinvointia käytettävissä olevilla resursseilla
- **Ohjaus on** toimintaa, jonka avulla pyritään vaikuttamaan ohjattaviin tahoihin toivotun tavoitteen saavuttamiseksi
- **Ohjaus on vaikuttavuusperustaista**, kun sen tavoite on kustannusvaikuttavuuden parantaminen ja siihen kuuluu ohjauskeinoja, jotka hyödyntävät vaikuttavuustietoa ja -ajattelua
- (Vaikuttavuusperustaista) ohjausta toteutetaan **kansallisella ja alueellisella tasolla**

Käsitteen arvo tyypittelyä

Gray (2015):

Allokatiivinen arvo — miten kohdentaa resursseja tasapuolisesti siten, että saavutetaan suurin arvo koko väestön tasolla

Tekninen arvo — lisääntynyt arvo, joka liittyy laadun ja turvallisuuden parantamiseen terveydenhuollossa

Henkilökohtainen arvo — yksilölliset potilasarvot yhdistettynä parhaaseen näyttöön ja arviointiin henkilön tilasta.

Lisäksi (Whyle ja Olivier 2021):

sosiaalinen, yhteiskunnallinen arvo, jolla tarkoitetaan yhteiskunnan palvelujärjestelmän tarjoamaa mahdollisuutta lisätä väestön yhteenkuuluvuutta, osallisuutta ja tietoisuutta, jotta yksilöiden hyvinvointi ja elämänlaatu kohenisi.

Muutos kohti vaikuttavuusperustaista ohjausta ja johtamista

Muutos on ollut hidas, kontekstisidonnainen ja politiikkaprosessiin kytketty

- 1990-luku: öljykriisin aiheuttama globaali lama > liikkeenjohdon opit käyttöön > aloitettiin opettelemaan tuloksellisuuden, kustannuksien ja hoidon vaikutusten arviointia
- 2000-luku: Laman aiheuttamien menoleikkausten korjaaminen ja universaalisuuden periaatteen edistäminen > keinoina asiakaskeskeisyys, valinnanvapaus sekä kunta- ja palvelujärjestelmän rakennetyön aloittaminen
- 2020-luku: Palvelujärjestelmän rakenneuudistuksen toteuttaminen > vahva palveluintegraatio, informaatio-ohjauksen korostaminen

Miten vaikuttavuusperustaisuuteen tähtäävä työ ilmenee sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmässä?

Tiedon tasot

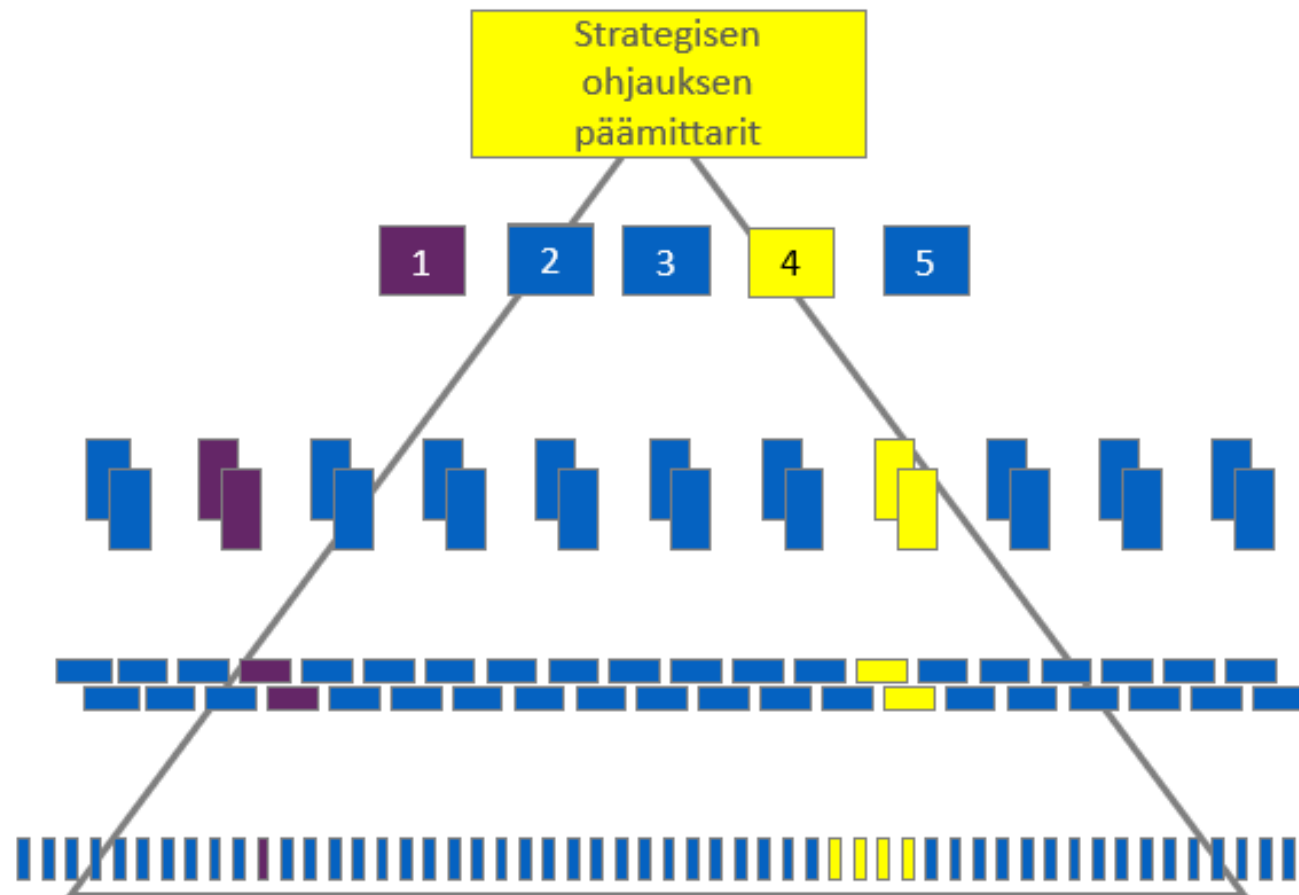

Kansallinen ohjaus tarvitsee strategisen tason tilannekuvan

Kansallinen substanssiohjaus ja alueellinen strategisen tason ohjaus edellyttää yksityiskohtaisempaa tietoa kuin järjestämisen kansallinen ohjaus

Asiakas- tai väestöryhmittäinen tieto ohjaa mm. päätöksiä liittyen palveluverkkoon/valikoimaan tai henkilöstörakenteeseen

Raakadata ohjaa asiakasta ja ammattilaista (+ tilastovelvoitteet)

Vaikuttavuuden ilmeneminen (Kokko, 2022)

Makrotasolla

Poliittishallinnollisen, kansallinen ohjauksen tasolla vaikuttavuustutkimusta on niukasti.

Suomessa ja muissakin Pohjoismaissa arvoperustaisuuden periaate on omaksuttu terveystalouteen 2010-luvulla

Yhdysvaltoihin sijoittuva tutkimus keskittyy yksittäisten terveystalouteen asetettujen arvojen (Triple Aim) arviointiin suppeissa konteksteissa ja erityisesti universaalisuus eli väestön terveyden edistäminen jää paitsioon

Mikrotasolla

Mikrotasolla vaikuttavuusperustaisuus ilmenee tutkimuksessa vaihtoehtoisina rahoitus- ja tuottajamalleina ja tuloksellisuuden mittaamisen viitekehyksissä

Arvoperustainen terveydenhuollon malli näyttää johtavan hybriditeettiin omistajuudessa ja tuloksellisuuden arvioinnissa sekä kiihdyttävän tiedon integraatiota

Arvoperustainen terveydenhuolto perustuu tietojohdantamiseen

- Onnistuakseen vaikuttavuusperustainen ohjaus ja johtaminen edellyttävät kehittyneitä kyvykkyyttä tietojohdantamisessa
- Suomessa tietojohdantamista kehitettiin voimakkaasti suunnittelujärjestelmän lakkauttamisen (v. 1993) aikoihin, koska tiukan kontrollin lakkauttaminen oli tarkoitus korvata informaatio-ohjauksella
- Neoliberaalilla aikakaudella kehityt sairaalajohdon menetelmät, johtamisinstrumentit luovat pohjaa edelleen tietojohdantamiseen: asiakassegmentointi, asiakasperusteinen kustannuslaskenta
- Tuloksellisuuden mittaamisen viitekehyksen tulee heijastaa valittuja, priorisoituja arvoja, jotta "saat sitä mitä mittaat"

Miten voimme edistää vaikuttavuusperustaista johtamista?

- Tarvitaan tutkimustietoa palvelujen vaikuttavuudesta
- Tietojohtamisen kyvykkyyttä tulee kehittää erityisesti tiedon integraation osalta, jotta saamme syy-seuraussuhteista jatkuvaa tietoa (Mitä tehtiin ja oliko sillä vaikutuksia?)
- Pitää kehittää asiakkaiden kokemusta kuvaavan tiedon mittaamista ja keruuta
- Meidän tulee pyrkiä oppimaan parhaista käytännöistä ja jakaa kehitystyön oppeja yhteiseen hyvään

Alueverkoston lähtökohdat ja tavoitteet

Valtakunnalliset sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteet vuosille 2023-2026

Alueverkoston tavoitteena on edesauttaa hyvien käytäntöjen leviämistä ja vaikuttavuusperustaisuuden vakiintumista

Kansallinen taso

1

Vaikuttavuusperustaisen ohjauksen vakiinnuttaminen STM:n ohjaukseen

1) Vertaisoppimalla toisilta etenkin RRP-vaikuttavuuspiloteista

Alueellinen taso

2

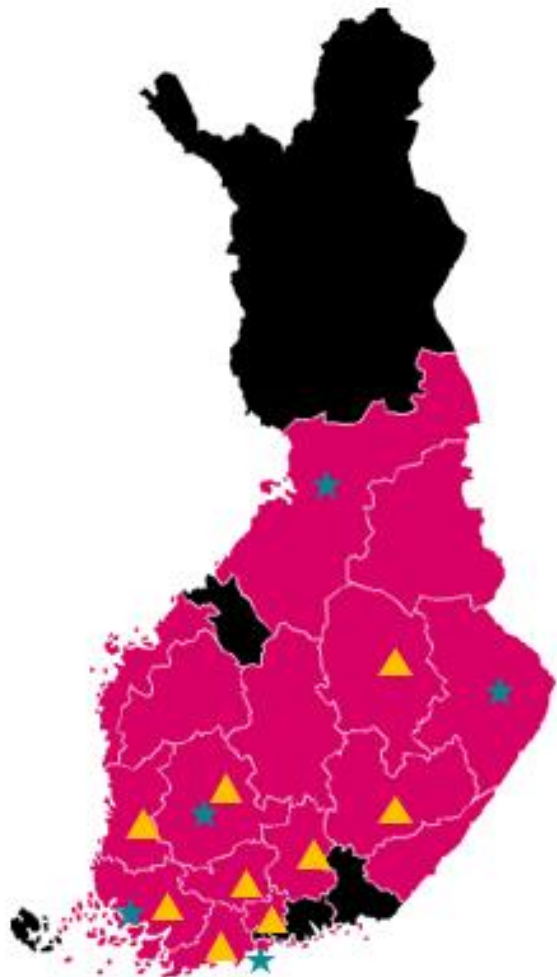
Vaikuttavuusperustaisen ohjauksen vakiinnuttaminen alueiden sisäiseen ohjaukseen

2) Jakamalla ja levittämällä yhteistä vaikuttavuustietoutta

3) Muodostamalla vaikuttavuusperustaisen ohjauksen rautalankamalli ja piloteissa opitun skaalaamiseen tiekartta alueiden tueksi

Alueverkosto ja kansallinen vaikuttavuuskeskus toimivat alkuun rinta rinnan

Alueiden vaikuttavuuspilotit ja vaikuttavuuskeskuksen toiminta käynnistyvät – verkostossa mukana 17 aluetta

Mukana olevat alueet

- Etelä-Pohjanmaa
- Etelä-Karjala
- Etelä-Savo ▲
- Helsinki ★
- HUS ★
- Kanta-Häme ▲
- Kainuu
- Keski-Suomi
- Keski-Uusimaa ▲
- Länsi-Uusimaa ▲
- Pirkanmaa ▲★
- Pohjois-Karjala
- Pohjois-Pohjanmaa ★
- Pohjois-Savo ▲★
- Pohjanmaa
- Päijät-Häme ▲
- Satakunta ▲
- Varsinais-Suomi ▲★

Ministeriöt (Koordinointi)

- Sosiaali- ja terveysministeriö
- Valtiovarainministeriö

Muut toimijat (Fasilitointi & tuki)

- Nordic Healthcare Group

- Mukana alueverkostossa
- ▲ RRP-vaikuttavuuspilotoinnit
- ★ Vaikuttavuuskeskus (YO-sairaalat mukana toiminnassa)

Kirjallisuutta

Kokko, P. (2022). Arvoperustainen terveydenhuollon ilmiö sosiaali- ja terveydenhuollossa – kohti vaikuttavampaa julkishallintoa? <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-2568-8>

Gray 2007. How to get better value healthcare.

YK 2015. Transforming our World: The 2030 Agenda for sustainable development

stm.fi ›
@STM_Uutiset ›

Kiitos mielenkiinnostanne!

Erytisasiantuntija Petra Kokko

petra.kokko@gov.fi

Puh.0295 163 474

